

Ylitarkastaja Anna Mari Leinonen kysyy artikkelissaan:

Muuttaako verkko oppimisympäristönä myös ammatillista opettajuutta?

– Monimuotoinen vuorovaikutuksellinen ja työelämälähtöinen verkko-opetus on jo vahvasti luomassa suomalaisen tietoyhteiskunnan toista vaihetta. Tässä uudistumisessa tarvitaan myös toisen asteen ammatillisten oppilaitosten panosta, toteaa ylitarkastaja Anna Mari Leinonen Opetushallituksesta artikkelissaan, joka sijoittui toiseksi ammattikasvatuksen kirjoituskilpailussa.

Anna Mari Leinonen on taustaltaan lastentarhanopettaja. Valmistuttuaan kasvatustieteiden maisteriksi ja ammatillisen koulutuksen opettajaksi hän toimi opettajana sosiaali- ja terveysalalla. Kuuden vuoden ajan hän työskenteli OPH:ssa ammatillisen peruskoulutuksen virtuaalikouluhankkeen projektipäällikkönä.

Projektipäällikön vastuualueena oli ammatillisen peruskoulutuksen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kehittäminen. Viime keväänä Leinonen aloitti ylitarkastajana opettajankoulutuspalveluiden yksikössä. Hänen tehtävänä on opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksen koordinointi ja kehittäminen.

Virtuaalikouluhankkeen käynnistäminen oli kirjattu jo Koulutuksen ja tutki-

muksen tietostrategiaan (2000–2004). Sitä lähdettiin toteuttamaan kansallisen Tietoyhteiskuntaohjelman (2004–2006) aikana. Tavoitteena ei ollut vain tekniikan liittäminen perinteisiin opintoihin, vaan kokonaan uudenlaisen toimintakulttuurin luominen.

- Hankkeen aikana kiinnostuin oppimisen kysymyksistä. Miten toiset opettajat samoilla resursseilla oppivat käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa mielekkään oppimisen tukena, kun toiset eivät löytäneet lainkaan tätä mahdollisuutta?

Leinonen lähti valmistelemaan nyt jo viimeistelyvaiheeseen edennyttä väitöskirjaansa ”Ammatillisen opettajuuden muutos ja pysyvyys verkko-opetuksen kehittämisen kontekstissa” kaksi vuotta sitten. Hän rakensi kilpailuun osallistuneen artikkelinsa ”Verkko oppimisympäristöksi – muuttuuko ammatillinen opettajuus?” väitöstutkimuksensa aineistosta.

Leinosen tutkimuksen kohteena olivat ammatilliset opettajat ovat olleet mu-

kana verkko-opetuksen kehittämishankkeessa. Verkko-opetuksen indikoitiin muuttavan opettajuutta ja opettajan pedagogista ajattelua.

- Tutkimuksessani olen päätenyt sellaiseen tulokseen, että se riippuu opettajan tieto- ja oppimiskäsityksestä, Leinonen tiivistää.

- Verkko-opetuksen käyttöönotto voi jopa syventää tiedonhaltijuusopettajuutta, mutta dynaamisen tietokäsityksen varassa toimiva opettaja pääsee verkko-opetuksen kautta jaettuun asiantuntijuusopettajuuteen.

Verkko paljastaa ajatteluprosessin

— **O**n hyvin tärkeää, että opettajat ovat tietoisia omasta oppimis- ja tietokäsityksestään. Näyttää siltä, että jos opettajat eivät sitä ole, he kyllä fraasien tasolla puhuvat modernin oppimistutkimuksen termein, mutta käytännön toteutuksessa tietoisuus

Ylitarkastaja Anna Mari Leinosen mukaan parhaissa verkko-opetuksen toteutuksissa oppijat eivät olleet passiivisia oppimateriaalin kuluttajia, vaan he osallistuivat oppisisältöjen rakentamiseen. – Verkko-opetuksessa eivät toimi valmiit ja laajat sisältöaineistot. Verkkoon pitäisi tehdä enemmän aihioita, pieniä kompakteja paketteja, joita voidaan hyödyntää monilla erilaisilla kursseilla ja toteutuksissa.

ei kuitenkaan näy. Tieto- ja viestintäteknikkaa käytetään perinteisen opettajuuden jakelukanavana ja tietopankkina, eikä verkon vuorovaikutuksellisia työkaluja hyödynnetä.

Leinosen tutkimusaineisto koostuu 52 kehittämishankkeen loppuraportista ja niihin liittyvistä verkko-opetuksen toteutuskuvauksista. Aineistossa on hankkeita sosiaali- ja terveysalalta, kaupan ja hallinnon alalta sekä tekniikan ja liikenteen alalta.

Leinonen oli yllättynyt siitä havainnosta, että tekniikan ja liikenteen alan opettajat edustivat toteutuksissaan niin voimakkaasti perinteistä opettajuutta. Tietoverkkoa käytettiin tekniikkapainotteisesti osana perinteistä opetusta. Laajoja sisältömateriaaleja siirrettiin oppikirjamaisesti verkkoon, ja opettajat valvoivat lähiopetustunnilla oppimateriaalin käyttöä tavallisesti oppilaitoksen atk-luokassa tai työsalissa.

Vain muutama opettaja oli syvällisesti pohtinut pedagogista ajatteluaan ja kokenut opettajuutensa muuttuneen. Opettajat painottivat tietoteknisten valmiuksien kehittämistä.

- Suurin osa tekniikan ja liikenteen alan opettajista näyttäisi tämän aineiston valossa vaalivan omaa tiedonhaltijuuttaan, eivätkä he olleet valmiita jakamaan ammatillista koulutusta työelämän kanssa.

Sen sijaan naisvaltaisen sosiaali- ja terveysalan opettajat olivat ottaneet tieto- ja viestintäteknikan omakseen. Lähes kaikki opettajat kokivat opettajuutensa muuttuneen. He toteuttivat verkko-opetusta dynaamisen tietokäsityksen varassa. Verkko-opinnot oli integroitu osaksi laajempia

- Ne opettajat, jotka ovat pystyneet luomaan aitoja oppijayhteisöjä, ovat käyttäneet paljon aikaa opetusmenetelmän ja oppimisasiidean opettamiseen. Miten vastaanotat tai kuuntelen toisen viestiä, miten tartun toisen ajatukseen ja miten jatkan sitä, Anna Mari Leinonen kertoo.

opintokokonaisuuksia ja työssäoppiminen oli kytketty osaksi opetus- ja oppimisprosessia.

Sähköpostin lisäksi opettajat käyttivät oppimisympäristöjen vuorovaikutustyökaluja viestintään opiskelijoiden ja työelämän edustajien kanssa. Opettajien kuvauksissa oli paikoin hyvin syvällistä pedagogista pohdintaa. Vastauksista nousi esille pedagogisen kouluttautumisen tarve.

Verkko teki opiskelijoiden ajattelupro-

sessin läpinäkyväksi, joten heitä pystyttiin ohjaamaan oikeaan aikaan ja oikeissa asioissa.

- Huomasin opiskelijoiden keskustelemaan oppimismateriaalilla innostuneesti omasta ammatillisesta kehittymisestään. Verkkoon oli syntynyt tosi upeita oppijayhteisöjä, Leinonen antaa tunnustusta.

Vajaat puolet kaupan ja hallinnon alan opettajista oli kokenut pedagogisen ajattelunsa muuttuneen. He toteuttivat vuorovaikutteista ja osin työelämälähtöistä verkko-opetusta. Verkko-opetus oli kuitenkin yhdistetty perinteisiin rakenteisiin. Toteutuksissa painottui verkon käyttö etäopetuksessa.

Verkko-opiskelusta tullut kansalaistaito

Anna Mari Leinonen pitää verkko-opetusta aivan välttämättömänä opetusmuotona, kun ajatellaan tietoyhteiskunnan haasteita ja osaamisvaatimuksia. Täydennyskoulutus tapahtuu yhä enemmän verkossa, minkä takia verkko-oppimisympäristössä tapahtuvan opiskelun hallitseminen alkaa kuulua jo kansalaistaitoihin.

- Verkko mahdollistaa joustavan, ajasta ja paikasta riippumattoman tavan opiskella. Vielä enemmän korostaisin kuitenkin sitä, että verkko-opetuksen keinoin pystytään tukemaan syvää oppimista.

- Lähiopetustilanteessa se vuorovaikutus voi olla hyvin näennäistä. Siellä ollaan fyysisesti läsnä, mutta oikeasti opettajat eivät tiedä ollenkaan, mitä opiskelijat ajattelevat. Lähiopetuksessa vain rohkeimmat ovat vuorovaikutuksessa opettajan kanssa. Verkko-opetusympäristössä ei ole läsnä, jos ei tee itseään näkyväksi.

Verkon läpinäkyvyyteen liittyy yksi piirre, joka voi herättää ammattikunnassa jossain määrin pelkoa. Verkko-opetus paljastaa opettajan pedagogisen taitavuuden, mutta myös osaamattomuuden. Luokkahuoneessa voi aina turvautua säveltämiseen ja viihdyttämiseen, mutta verkko-opetus vaatii aivan toisenlaista otetta ja suunnitelmallisuutta.

Tekniikan ja liikenteen alan opettajien vastauksista oli luettavissa myös jo virtuaalikouluhankkeen aloittamisvaiheessa esiin noussut huoli siitä, tavoitellaanko verkko-opetuksella säästöjä ja korvataanko sillä opettajat.

- Sosiaali- ja terveysalan toteutuksissa tätä huolta ei esiintynyt, koska prosessit oli rakennettu niin, että niissä tarvittiin koko ajan vahvaa opettajan tukea ja panosta. Eli opettajalla oli aivan yhtä paljon resurssia kuin aikaisemminkin.

Leinosen mielestä tutkimusaineistosta nousivat esille parhaimpina prosesseina monimuotoiset paketit, joissa oli sekä verkko-opetusta että kontaktiopetusta. Näissä toteutuksissa opiskelijat olivat suurimman osan opiskeluaikastaan työpaikoilla, jolloin työssä hankittuja kokemuksia voitiin työstää opettajan ohjauksessa.

Markku Tasala